

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY V RŮZNÝCH TYPECH
INTERNETOVÝCH DISKUSÍ

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Bohumila Junková, CSc.

Autor práce: Petra Beranová

Studijní obor: Bohemistika

Ročník: IV.

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 1. prosince 2023

.....

Petra Beranová

Poděkování

Velké poděkování patří vedoucí této práce doc. PaedDr. Bohumile Junkové, CSc., za její ochotu, cenné rady a nejrůznější připomínky. Také bych chtěla poděkovat Mgr. Lence Cimlové Ostré z Jihočeského divadla za poskytnutí statistik. Poděkování patří i celé mé rodině a přítelovi, kteří mi jsou velkou oporou a podporují mě v průběhu celého života i studia.

Anotace

Cílem práce je charakteristika a zhodnocení jazykových prostředků, které jsou užívány v diskusích na internetu. Jde o texty sice psané, ale s vlastnostmi typickými pro mluvenou komunikaci: spontánnost, nepřipravenost, časové omezení apod. Autorka se bude věnovat různým diskusním fórům, na nichž se setkávají – často i pravidelně – lidé, pro něž je stmelujícím faktorem společný zájem (téma), o němž diskutují. Protože se zde obvykle setkávají lidé různého věku či vzdělání, pozornost bude zaměřena i na subjektivní styly (styl mužský a ženský).

Klíčová slova: internetové diskuse, sociální sítě, jazykové styly, řeč a psaní, každodenní komunikační styl.

Annotation

The aim of this bachelor thesis lies in the characteristics and assessment of language that is used in discussions on the Internet. Although these are written texts, they are depicted by the typical traits of spoken communication: spontaneity, unpreparedness, time constraints etc. The author will focus on various forums where people who have same interests in common they want to discuss meet. Since people of different ages and education usually meet here, attention will also be focused on subjective styles (male and female style).

Keywords: Internet discussions, social media, language styles, speech and writing, everyday communication style

Obsah

Úvod	9
1. Metodologie	11
1.1. Metodika – teoretická část	11
1.2. Metodika – praktická část	11
2. Charakteristika a zhodnocení jazykových prostředků	13
2.1. Slova přejatá z cizích jazyků	13
2.2. Slova citově zbarvená – kladná a záporná	14
2.3. Kontaktové prostředky	14
3. Obohacování slovní zásoby (tvoření slov)	15
3.1. Tvoření slov odvozováním	15
3.1.1. Odvozování předponové	16
3.1.2. Odvozování příponové	16
3.2. Tvoření slov skládáním	16
3.3. Tvoření slov zkracováním	16
4. Odchytky od pravidelné větné stavby	17
4.1. Anakolut (vybočení/vyšnutí z větné konstrukce)	17
4.2. Apoziopeze (neukončená výpověď)	17
4.3. Atrakce (skladební/větná spodoba)	17
4.4. Elipsa (výpustka)	17
4.5. Kontaminace (směšování vazeb)	18
4.6. Zeugma (zanedbání dvojí vazby)	18
5. Psaná a mluvená komunikace	18
6. Místa, kde probíhají diskuse	19
6.1. Anonymní diskuse	20
6.2. Diskuse, do kterých se musí uživatelé přihlásit	20
6.3. Sociální sítě	21
7. Lidé, kteří přispívají do diskusí	21
7.1. Rozdělení podle věku	22
7.2. Rozdělení podle pohlaví	23
7.3. Rozdělení podle vzdělání	24
7.4. Rozdělení podle zájmů	24
8. Současný stav zkoumání komunikace na internetu	25
8.1. K čemu pomáhá zkoumání komunikace na internetu	26

8.2.	Ve kterých oborech se zkoumání diskusí nejčastěji využívá	26
9.	Statistiky z Jihočeského divadla	28
9.1.	Věk a pohlaví uživatelů na sociálních sítích Jihočeského divadla.....	28
9.2.	Města a státy, z nichž uživatelé pocházejí.....	28
10.	Jazyková rovina lexikální	30
10.1.	Vycpávková slova	30
10.2.	Slova citově zabarvená.....	31
10.2.1.	Slova lichotivá (zdrobněliny).....	31
10.2.2.	Slova hanlivá.....	32
10.3.	Používání vulgarismů (sprostých slov) na internetu	32
10.4.	Zkracování.....	33
10.5.	Odborné výrazy	33
10.6.	Kontaktní prostředky	34
10.7.	Prostředky z cizích jazyků	35
11.	Jazyková rovina syntaktická.....	37
11.1.	Interpunkce.....	38
11.2.	Zanedbání dvojí vazby	39
11.3.	Neukončené výpovědi	39
11.4.	Nerespektování zásad slovosledu.....	40
12.	Spisovnost a nespisovnost	40
12.1.	Územní a sociální rozdělení nespisovných prostředků	40
13.	Prosazování názorů v diskusích (expresivita)	41
13.1.	Asertivní chování	42
13.2.	Agresivní chování	42
14.	Nejčastější pravopisné a gramatické chyby na internetu.....	43
14.1.	Hyperkorektnost	43
14.2.	Špatné zápisy číslovek	43
14.3.	Psaní procent	44
14.4.	Používání duálu (skloňování číslovek dva a oba).....	44
14.5.	Zaměňování tvarů mě a mně	44
14.6.	Rozdíl mezi ni/ní a ji/jí.....	45
14.7.	Psaní titulů.....	45
14.8.	Další chyby, které se vyskytují v diskusích	45
	Závěr.....	47
	Seznam použité literatury	49

Seznam příloh.....	51
Příloha 1.....	52
Příloha 2.....	53

Úvod

Internetové diskuse jsou v dnešní době nedílnou součástí online komunikace. Zapojují se zde rozdílné skupiny lidí (jiného věku, vzdělání, pohlaví atd.). Každá z těchto skupin používá jiný styl komunikace, kterým následně přispívá na internet. Při analyzování diskusí proto beru v potaz pohlaví a věk přispěvatelů. Také se zaměřuji na fakt, kde daná diskuse probíhá (anonymní diskusní fóra vs. stránky, kde je nutné se přihlásit).

Rozdíl se dá očekávat především ve slovní zásobě přispívajících, proto se v práci zaměřím na charakteristiku a zhodnocení lexikální jazykové roviny. Během pročítání příspěvků se budu snažit i o zachycení jazykových jevů, které jsou společné pro všechny skupiny bez ohledu na pohlaví a věk (ženy, muži, mladí lidé), nebo na které stránce se komentáře vyskytují.

Typickými vlastnostmi těchto příspěvků jsou nepřipravenost a spontánnost. Tyto vlastnosti mají internetové diskuse společné s mluvenou komunikací. Z toho důvodu bych chtěla určitou část práce věnovat porovnávání psané a mluvené komunikace.

Cílem práce bude analyzování jednotlivých diskusí na internetu a jazykových prostředků, které jsou nejen v komentářích pod články, ale často i na sociálních sítích a internetových poradnách běžně používané. Soustředit se budu i na uživatele, kteří se aktivně v diskusích zapojují. Důležité bude také to, co se dá o přispívajících na základě jejich příspěvků zjistit. Tyto neověřené zdroje, ze kterých na internetu budu čerpat, porovnam se statistikami z Jihočeského divadla (s údaji ze sociálních sítí Instagram a Facebook).

V praktické části se budu zabývat chováním diskutujících (jakými způsoby nejčastěji prosazují své názory). Vzhledem k tomu, že se komentující ve většině případů vyjadřují prostřednictvím emocí, tak se dá předpokládat, že se v příspěvcích nějakým způsobem promítnou. Kapitulu rozdělím do dvou částí – asertivní chování a agresivní chování.

V diskusích se dají očekávat také pravopisné a gramatické chyby. Velká část chyb bude zřejmě způsobena tím, že diskutující přispívají v časové tísní (snaží se o rychlou reakci, takže mohou některé chyby přehlédnout). Kromě překlepů, které by se mohly vyskytovat nejvíce, se zaměřím na další opakující se chyby a pokusím se navrhnout způsoby, jak komunikaci zlepšit.

Ve všech částech uvedu alespoň pár příkladů, abych čtenářům přiblížila, jakým způsobem se uživatelé na internetu vyjadřují. Materiál k práci budu čerpat přímo z diskusí, doplňující informace a citace budou poté získávány z mluvníc a učebnic stylistiky.

1. Metodologie

1.1. Metodika – teoretická část

Teoretická část bude vycházet především z poznatků nastudovaných z odborné literatury (především z učebnic současné stylistiky, současné komunikace a hesel z Nového encyklopedického slovníku češtiny). Součástí teorie bude základní charakteristika jednotlivých jazykových prostředků, které se běžně používají v diskusích na internetu (např. slova přejatá z cizích jazyků, slova citově zabarvená – kladná i záporná, kontaktní prostředky atd.). Dále v teoretické části rozeberu obohacování slovní zásoby a odchylky od pravidelné větné stavby.

V teoretické části se také ve větší míře zaměřím na rozdíly mezi mluvenou a psanou češtinou. Dále se pokusím o rozdělení diskusí (míst, kde se diskutuje) do skupin podle společných charakteristik. Podobné rozdělení do skupin provedu i u příspěvatelů (věk, pohlaví, vzdělání a zájmy). Výsledek bude následně porovnán a dále analyzován v praktické části.

V tomto oddílu se zmíním i o současném stavu zkoumání jazykových prostředků a komunikace v diskusích na internetu.

Samostatná kapitola bude věnována analýze statistik ze sociálních sítí Jihočeského divadla. Tyto statistiky budu brát jako ověřený zdroj, který budu moci porovnávat s neověřenými zdroji.

1.2. Metodika – praktická část

Praktickou část uvedu analýzou jednotlivých diskusí (pozorováním rozdílů v diskusích například podle toho, jestli se jedná o anonymní diskusi, nebo diskusi, do které se musí přispívající přihlásit). Analýza podle Synka představuje: „*Myšlenkové rozložení zkoumaného předmětu, jevu nebo situace (dále jen jevu) na jednotlivé části, které se stávají předmětem dalšího zkoumání. Hlubší poznání dílčích částí umožní lépe poznat jev jako celek. Analýza předpokládá, že v každém jevu je určitý systém a platí určité zákonitosti.*“ (Synek et al., 2007, s. 20–21)

Poté budu pozorovat a srovnávat, v jaké míře se konkrétní jazykové prostředky charakterizované v teoretické části vyskytují ve vybraných diskusích. Tato část by měla vysvětlit některé jevy a rozdíly, které se momentálně nacházejí na internetu. K jednotlivým jazykovým prostředkům následně uvedu příklady.

Další kapitola se více zaměří na argumentaci diskutujících při prosazování názorů a na prostředky, ke kterým se při argumentaci uchylují. Může se jednat o kontaktné prostředky, terminologii nebo expresivitu.

Část práce bude vymezena i pro pozorování nejčastějších pravopisných chyb, s nimiž se můžeme setkat nejen v diskusích na internetu.

Teoretická část

2. Charakteristika a zhodnocení jazykových prostředků

Každý uživatel jazyka má určitou slovní zásobu, kterou aktivně používá. Podle té se potom dá snadno zjistit, jaké má vzdělání, zájmy nebo který obor studuje či kde pracuje. Většina diskutujících se na internetu snaží vyjadřovat neutrálně, takže se jen málokdy podaří zjistit, odkud dotyční pocházejí. Jde se ale setkat i s případy, kdy se komentující snaží dát najevo, kde bydlí, takže se v některých situacích dá domyslet i tato informace (platí především pro osoby, které pocházejí z Moravy – zde jde snadněji rozpoznat rozdíl ve slovní zásobě).

Při rozboru jazyka je nejnázší začít s charakteristikou a zhodnocením jazykových prostředků, protože největší rozdíly jsou vidět především ve slovní zásobě. Ta se může měnit podle jednotlivých skupin, které danou slovní zásobu používají (například by se tyto skupiny daly rozdělit podle věku, vzdělání, pohlaví, místa bydliště). Slovní zásoba se ale může měnit i postupem času, kdy některé termíny zaniknou (vycházejí z užívání) a jsou nahrazeny novými termíny.

Na vývoji slovní zásoby mají podíl i cizí jazyky, z nichž se mnoho výrazů přejímá. To se dá vysvětlit tak, že s vývojem společnosti se rozšiřuje slovní zásoba i v ostatních odvětvích (musí se vymyslet pojmenování pro nové objevy, pro které se většinou v jiných jazycích uplatní původní výraz). Mnoho lidí v dnešní době ovládá i další cizí jazyk. Někteří ovládají dokonce více cizích jazyků (jedná se především o angličtinu a němčinu). Své znalosti jiného jazyka potom uplatňují i v mateřštině.

2.1. Slova přejatá z cizích jazyků

Slova přejatá z cizích jazyků se v dnešní době rychle rozšiřují díky technickému pokroku. K rozšíření cizích pojmů napomáhají také média, která používají cizí slova, a tím je dále šíří mezi další uživatele. Mnoho pojmů se do češtiny dostává především z angličtiny (nejvíce z těchto oblastí: IT, ekonomika, sport a móda). Další běžně používaná pojmenování mohou být z italštiny a francouzštiny (zde se jedná hlavně o názvy z gastronomie). U některých cizích názvů se dá setkat s jejich českou podobou (například: mejkap, manažer). V těchto případech je možné používat oba kodifikované tvary. Nejen u cizích slov, ale někdy i u celých cizích spojení uživatele jazyka nepřekvapí, že se tyto pojmy běžně používají více než jejich české ekvivalenty.

Častý je i výskyt cizích zkratk. Ty uživatelům šetří čas, proto je používají nejen při komunikaci na internetu. Setkat se s nimi dá především v oborech technických a ekonomických.

Příklady: VIP, CD, DVD, PR, GPS, TV, SMS, PIN, ID, FAQ, CEO (zde se ve všech případech jedná o anglické zkratky).

2.2. Slova citově zabarvená – kladná a záporná

Těmito slovy se lidé snaží projevit své emoce (popsat, jak na ně něco působí). Citově zabarvená slova se dají tvořit pomocí předpon a přípon (často příponami: *-isko* -> psisko, *-oun* -> hamoun nebo *-ák* -> chudák). U přídavných jmen se uživatelé jazyka přiklání k používání třetího stupně. Třetí stupeň uplatňují k vyjádření kladných hodnocení (nejhezčí, nejroztomilejší, nejúžasnější) i záporných hodnocení (nejdebilnější, nejhnusnější, nejfalešnější).

Výskyt slov citově zabarvených je ovlivněn typem článku/diskuse. Pokud se diskutující vyjadřují k pozitivním zprávám, tak se v jejich příspěvcích vyskytují spíše kladná slova. V poslední době se ale na internetu píše mnohem více o negativních událostech (války, finance, nemoci a podobné). Tím pádem je společnost neklidná a svoji nespokojenost se snaží dát najevo veřejně.

V ojedinělých případech se dá setkat s uživateli, kteří se snaží používat neutrální slovní zásobu. V publikaci *Současná stylistika* se k lexikálním prostředkům píše: „*Za neutrální (nepříznakový) se pokládá lexém spisovný, frekventovaný, stylově a dobově nezabarvený a neexpresivní. Takové lexémy mají v textech univerzální využití.*“ (Čechová et al., 2008, s. 170) Většinou se však diskutující rozdělí na dvě skupiny (typické příklady: u sportu – fanoušci fandící jednomu týmu a další podporující soupeře, v internetových poradnách – jedni preferující určitý postup, další prosazující opak).

2.3. Kontaktní prostředky

U komunikace (mluvené i psané) je důležitý kontakt mezi oběma stranami. Ten se dá udržovat různými způsoby (nejběžnější je pozdrav a oslovení). Pozdravem začíná svůj příspěvek část přispívajících, kteří berou internetové příspěvky vážně (př.: zdravím, dobrý den, hezké dopoledne).

Z oslovení se nejběžněji používá všeobecné – přátelé, vážení, lidičky atd. Někdy se v diskusích, které nejsou anonymní, přispěvatelé oslovují příjmením. „*Mnozí*

komunikanti navštěvují webové stránky pravidelně a znají se i podle jmen, která jsou u diskusních příspěvků uvedena vždy. Obvykle v diskusi ostatním vykájí, někteří ale používají formu tykání.“ (Junková, 2013, s. 200)

Dalším způsobem udržení kontaktu může být užívání zájmen nebo určitých sloves. Zájmena a slovesa dokáží ostatní diskutující aktivně zapojit do diskuse (Mohu Vás poprosit..., Nevíš...). Uživatelé si díky kontaktním prostředkům připadají zapojeni, jako kdyby s ostatními diskutovali z očí do očí.

Není neobvyklé, že se diskutující snaží ostatní o něčem přesvědčit nebo je o něco požádat (typické pro internetové poradny – zakládající člen žádá o radu ostatní členy diskuse a tito přispěvatelé následovně přispívají svými zkušenostmi). Více příkladů ke kontaktním prostředkům uvedu v praktické části.

Tyto jazykové prostředky (slova přejatá z cizích jazyků, slova citově zabarvená a kontaktní prostředky) se v diskusích nacházejí nejčastěji, což lze vysvětlit následovně:

- Vzhledem k vlivu cizích jazyků a technického pokroku se do češtiny dostává stále více cizích termínů, které se do českého jazyka tak vžily, že už si rodilí mluvčí jejich používání neuvědomují.
- Diskuse vyvolávají emoce, takže se dá předpokládat, že se v příspěvcích ve větší míře vyskytnou slova citově zabarvená. To ovlivňuje především naladění diskutujícího.
- Pokud chce uživatel s ostatními diskutovat, tak bude ve svých komentářích běžně používat kontaktní prostředky, které napomáhají udržení kontaktu mezi diskutujícími.

„K přímému a spontánnímu kontaktu patří emocionalita, vyjadřování citů a postojů s využitím výrazů expresivních, hodnoticích, ale i prostředků mimojazykových. Patří k němu i adresnost, konkrétnost, tj. využívání explicitních kontaktních prostředků...“ (Hoffmannová et al., 2016, s. 43)

3. Obohacování slovní zásoby (tvoření slov)

3.1. Tvoření slov odvozováním

Tvoření slov odvozováním se dělí na odvozování předponové a odvozování příponové. Při procesu odvozování je ze slova základového odvozeno nové slovo (platí

pro všechny slovní druhy). Tímto způsobem často vznikají například slova citově zabarvená. Díky předponám a příponám se dá snadno rozeznat, ke kterému slovnímu druhu dané slovo patří.

3.1.1. Odvozování předponové

Předpony v tomto případě dělíme na předložkové (vyjadřují stejné prostorové údaje jako předložky) a nepředložkové. Setkat se s nimi dá především u podstatných jmen, přídavných jmen a sloves. „*Podstatná a přídavná jména se odvozují také současně předponou a příponou nebo předponou a koncovkou. Jejich vznik je založen na spojení předložky a podstatného jména.*“ (Styblík, 2007, s. 49)

3.1.2. Odvozování příponové

Určité přípony odkazují například na osoby: *-tel* (učitel), *-ec* (zbabělec), *-ník* (výtržník). Jiné přípony mohou sloužit k odvození činností, vlastností nebo třeba dějů. Tento typ tvoření slov zahrnuje i názvy přechýlené (učitel/ka, žák/yně atd.) a názvy zdrobnělé (miminko, brouček a další). Podobné příklady odvozování pomocí přípon by se daly najít i u jiných slovních druhů – především u přídavných jmen a sloves.

3.2. Tvoření slov skládáním

Při skládání dochází k tvoření slov spojením dvou (někdy i více, ale to jen zřídka) slovotvorných základů. Tato slova se nazývají složeniny a většinou se používají v odborných názvech. Setkat se s nimi proto dá především v odborných textech. Složeniny se dále dají rozdělit do dvou skupin – složeniny vlastní a složeniny nevlastní (také známé jako spřežky).

3.3. Tvoření slov zkracováním

Zkratky se běžně tvoří dvěma způsoby:

- z několika slov se použijí první písmena jednotlivých slov,
- z několika slov se použijí první slabiky/hlásky jednotlivých slov.

Tímto způsobem se často zkracují názvy podniků, institucí a států. U psaného projevu se zkracují i opakující se slova a slovní spojení. V korespondenci například oslovení, tituly a jiné.

V češtině je nejvíce zastoupeno tvoření slov pomocí odvozování. V určitých oborech se mohou ve větší míře používat slova složená. U internetové komunikace se

uživatelé ve velkém množství setkávají s čím dál tím častějším zkracováním, což umožňuje šetření času při komunikaci a rychlejší zareagování.

4. Odchytky od pravidelné větné stavby

4.1. Anakolut (vybočení/vyšínutí z větné konstrukce)

Jedná se o nemotivované porušení správné gramatické struktury věty. Často se uživatelé jazyka dopouštějí této chyby při nepřipraveném projevu. Použití anakolutu je v psaném textu považováno za chybu. V *Novém encyklopedickém slovníku češtiny* Petr Karlík definuje anakolut následovně: „*Anakolut je typický jev neformálního mluveného diskurzu. Vzniká v důsledku toho, že komunikační partneři jednají bez přípravy a bez kontroly toho, co říkají, často ve spěchu a s emocemi, takže „ztrácejí“ výpovědní perspektivu.*“ (Karlík, 2017)

4.2. Apoziopeze (neukončená výpověď)

Apoziopeze/nedopovědění je dalším nemotivovaným porušením správné gramatické struktury. Ve většině případů je apoziopeze vyjádřena třemi tečkami. „*Nedopovězení aktivuje interpretační proces u adresáta. Pro gramatiku diskurzu jsou relevantní takové případy, kdy syntax věty prozrazuje, jaká syntaktická struktura zůstala nevyjádřena.*“ (Karlík, 2017)

4.3. Atrakce (skladební/větná spodoba)

I atrakce patří mezi nemotivovaná porušení správné gramatické struktury. O chybu by se nejednalo, pokud by struktury obsahující atrakci byly součástí idiomu/frazému.

Příklady uvedené v *Novém encyklopedickém slovníku češtiny* (Karlík, 2017):

- *Je širší než delší (místo gramatikou vymucovaného dlouhý).*
- *Dělej, co dělej (místo gramatikou vymucovaného děláš).*

4.4. Elipsa (výpustka)

O elipsu se jedná, pokud při vynechání určité informace dokáže příjemce pochopit zbytek věty. Obvykle se výpustka vyskytuje v diskusních fórech, kde se uživatelé snaží své komentáře napsat stručně. Diskutující se tak nemusí opakovat a nedochází k nepochopení sdělení. Příklady ustálené elipsy jsou uvedené Jarmilou Panevovou a Hanou Gruet Škrabalovou v *Novém encyklopedickém slovníku češtiny*: „*Za ustálenou*

elipsu se pokládá např. vynechání slovesa pohybu po modálních slovese: Musím k lékaři; Chci do zoologické zahrady.“ (Panevová, Gruet Škrabalová, 2017)

4.5. Kontaminace (směšování vazeb)

Ke kontaminaci dochází v případě, že se dvě slova nebo slovní vazby ovlivní tak, že někdy až splynou. Karlík a Janyšková pracují s touto definicí kontaminace: „*Zkřížení dvou synonym nebo slov sémanticky blízkých, vzácně dvou antonym, jehož výsledkem je nový tvar.*“ (Karlík, Janyšková, 2017)

Například ze spojení *předcházet něco* a *vyhnout se něčemu* může vzniknout tvar *předcházet něčemu*.

4.6. Zeugma (zanedbání dvojí vazby)

U této odchylky dochází k zanedbání dvojí vazby. Uživatelé si tuto chybu neuvědomují především v případech, kdy jsou pády obou závislých členů stejné.

„*Zeugma není vidět, pokud jsou pády obou závislých členů stejné: před a po zkoušení; bál se a současně se radoval z narození syna; jarní sluníčko a bouřky aj.*“ (Karlík, 2017)

5. Psaná a mluvená komunikace

V psané a mluvené komunikaci se dá najít několik rozdílů. Hlavním rozdílem je nemožnost vidět reakci ostatních diskutujících při psané komunikaci. Pokud konverzace probíhá z očí do očí, tak se dá mnohem snáze rozpoznat, jestli se ostatním něco líbí/nelíbí, jestli s něčím souhlasí/nesouhlasí atd. Při psané komunikaci se osoba reagující na předchozí příspěvek musí snažit odhadnout (nebo se doptat), jak zakládající člen diskuse určité věci chápe. Pomůckou v psané konverzaci můžou být například smajlíci, interpunkční znaménka a styl, kterým je příspěvek napsán (něco může být zdůrazněno, dovysvětleno v závorce).

Dalším velkým rozdílem je možnost upravit/přepsat psaný příspěvek. U mluvené komunikace se mluvčí může opravit a dovysvětlit svoje myšlenky, ale nemůže „smazat“, co již řekl. Pokud si komentující svůj příspěvek před zveřejněním přečte a najde například chybu nebo jiné nedostatky, tak má ještě příležitost do textu zasahovat.

Eva Minářová v publikaci *Stylistika pro žurnalisty* k mluvené komunikaci dodává: „*Ve sféře mluvené komunikace se setkáváme s prostředky nespisovnými, zvláště obecně českými, interdialektovými a slangovými.*“ (Minářová, 2011, s. 36)

To však neplatí jen pro mluvenou, ale i pro psanou komunikaci na internetu. S nespisovnými prostředky se v diskusích na internetu dá setkat běžně. Komentující své příspěvky píše většinou spontánně. Často proto využívají těchto prostředků, aby jejich komentáře působily přirozeně, tak jak by je řekli. Pro diskutující není důležité psát spisovně a své komentáře si předem promýšlet.

S rozvojem technologií a možností být připojen k internetu pomalu kdykoliv a kdekoliv přibývá lidí, kteří na internet přispívají v rychlosti prostřednictvím mobilního telefonu (na zastávce, v čekárně u lékaře apod.). To postupně způsobuje upravování, někdy až smazávání, hranic mezi psanou a mluvenou komunikací. „*Jakmile totiž bylo vynalezeno písmo, dostala se orálnost do vzájemného kontaktu s psaností a pod její trvalý vliv. Mluvenost a psanost už nedokážeme od sebe úplně oddělit a zrekonstruovat je jako předmět zkoumání v čisté podobě.*“ (Čmejrková, Hoffmannová, 2011, s. 20)

Mluvené formě spisovné češtiny se také věnuje kapitola v publikaci *Čeština – řeč a jazyk*: „*Mluvená forma spisovné češtiny zpravidla neobsahuje archaické ani knižní prvky, naopak má mnoho rysů společných s češtinou nespisovnou.*“ (Čechová, 2011, s. 23) To, že je internet v dnešní době velmi anonymním prostředím, kde může vyjádřit názor každý a kde se neklade důraz na formality, vede k tomu, že se uživatelé internetu tolik nebojí psát do diskusí nespisovně.

Internetové diskuse jsou proto velmi ovlivněny mluveností. Rychlost a autentičnost vyjadřování v diskusích tomu napomáhají (příklad pro porovnání – vyjadřování autora v samotném článku je spíše neutrální a objektivní, ale v příspěvcích pod článkem se diskutující vyjadřují bezprostředně a subjektivně, jejich komentáře jsou často emočně založeny).

6. Místa, kde probíhají diskuse

Na internetu se lze setkat s různými typy diskusí. Mohou být anonymní, protože komentujícímu stačí, když například zadá svůj e-mail nebo si vymyslí přezdívku. Diskuse se vedou i na sociálních sítích, na kterých jsou v dnešní době uživatelé nejaktivnější. Jedná se především o Instagram, Facebook a Twitter. Atraktivní jsou pro uživatele

především tím, že je komunikace na těchto sítích nejsnazší a nejrychlejší. Dalším způsobem komunikace jsou diskuse pod články, kde se čtenáři mohou vyjadřovat k danému tématu.

Zapomenout nesmíme také na internetové poradny. Ty se dají rozdělit na dvě skupiny. Do první skupiny by patřily poradny, na kterých si navzájem radí přispívající uživatelé. Druhou skupinou jsou pak poradny, kde na dotazy odpovídají odborníci, kteří pracují pro určitou společnost (často se dá s tímto typem poraden setkat u pojišťoven, lékáren, bankovních institucí apod.). U nich stačí většinou vybrat, čeho se dotaz bude týkat. Dále napíše přispěvatel dotaz a zadá svůj e-mail, na který mu přijde potvrzení, že se jeho dotaz zpracovává. Daná instituce pak může tyto dotazy použít jako tzv. FAQ (frequently asked questions = často kladené dotazy) na svých stránkách.

6.1. Anonymní diskuse

Hlavní rozdíl je ve formalitě – v anonymních diskusích, kde přispěvatelé mohou komentovat a přidávat příspěvky bez přihlášení a uvedení jména, jde formálnost stranou, což má za následek, že jsou komentáře vulgárnější, diskutující se mezi sebou hádají a někdy dochází i k ostré výměně názorů, která může být poté autorem článku zablokována pro nevhodnost.

Některé internetové poradny požadují od uživatelů jen přezdívku. I to může vést k drsnějším výměnám názorů. U těchto diskusí, kde jsou například uvedeny jen přezdívky přispívajících, proto může docházet nejen k častějšímu užívání vulgarismů, ale i ironie a sarkasmu. Diskuse jsou pak celkově agresivnější, protože diskutující mají pocit, že pokud u zveřejněného příspěvku není napsané jejich jméno a příjmení, mohou se vyjadřovat hruběji, protože nikdo nezjistí, kdo daný komentář napsal.

6.2. Diskuse, do kterých se musí uživatelé přihlásit

Do tohoto typu diskusí mohou přispívat jen přihlášení uživatelé, kteří uvedou své jméno a e-mail. Nad jejich komentáři je tedy napsané jejich jméno, proto se přiklání k používání neutrálního jazyka. To ale nemusí být pravidlem – jméno a e-mail si může komentující vymyslet. Vzhledem k tomu, že se tyto přispívající s falešnými účty vyjadřují v diskusích stejně hrubě jako uživatelé v anonymních diskusích, je většinou autor článku zablokuje nebo jejich komentáře smaže.

Mnoho lidí svůj příspěvek začíná slovy „Stejně mi ten komentář smažou...“ nebo „Tak než mě zablokují...“, takže si moc dobře uvědomují nevhodnost svých příspěvků. Způsob komunikace mají tedy dopředu promyšlený a počítají i se smazáním příspěvku, případně se zablokováním.

Ve většině případů ale platí, že v diskusích, do kterých se musí lidé přihlásit a ke komentování poté používat svůj účet, je vidět více serióznosti. Komentující tak nemají potřebu ostatní urážet a pouštět se do psaní nevhodných příspěvků, protože je nad nimi jejich jméno (na některých fórech si příspěvatelé vystačí s používáním přezdivek, což může být pro některé jedince také důvodem chovat se slušně).

6.3. Sociální sítě

Sociální sítě si oblíbili především mladí lidé. Momentálně je nejvíce rozšířený Instagram, proto se na něj přesouvá i mnoho firem a značek, které zde mohou komunikovat se zákazníky. Sociální sítě využívají i celebrity a známé osobnosti ke komunikaci s fanoušky. Na sociálních sítích spolu komunikují v mnoha případech také lidé, kteří se znají (rodina, přátelé, spolužáci). U jiných typů diskusí se diskutující navzájem neznají. Rozdíl je tedy v tom, že na sociálních sítích je atmosféra spíše přátelská. Není to však pravidlem. Někteří totiž záměrně přidávají příspěvky, aby přátelské prostředí, které zde panuje, narušili.

Na sociálních sítích jsou příspěvky doplněny o fotografie nebo videa, pod kterými následně ostatní uživatelé těchto sítí píšou komentáře. Na ty reaguje nejen autor příspěvku, ale i ostatní sledující. Účty na sociálních sítích se mohou nastavit tak, aby byly vidět jen některé příspěvky. Mohou být tedy veřejné (většinou u značek a firem), nebo soukromé (pro osoby, které zde chtějí být v kontaktu jen s lidmi, které znají).

Většinou se dá odhadnout způsob komunikace podle typu diskuse, ale ani to není pravidlem. V dnešní době se lidé vyjadřují hruběji i v rodině a mezi přáteli. U anonymních příspěvatelů je ale mnohem větší pravděpodobnost, že využijí anonymity, aby vyvolávali konflikty mezi ostatními uživateli internetu.

7. Lidé, kteří přispívají do diskusí

V každé diskusi se vyskytuje určitý okruh uživatelů, který zde aktivně přispívá. Může se jednat o stránky, na nichž se spíše pohybují mladí/starší lidé a lidé s určitým zájmem nebo vzděláním. Podle toho pak diskuse probíhá. Jiný styl mají muži, jiný ženy.

Na sociálních sítích mají komentáře jisté prvky, s nimiž se například na internetových poradnách uživatelé nesetkají. V publikaci *Čeština – řeč a jazyk* se dá ke komunikační situaci dočíst následující: „*Tvoří ji počet účastníků a jejich sociální, vzdělanostní, věkové složení, jejich vztahy, prostředí, místo a čas, v nichž se komunikace odehrává.*“ (Čechová, 2011, s. 380) Tyto skupiny by se daly rozdělit do následujících kategorií (uvádím je v samostatných kapitolách).

7.1. Rozdělení podle věku

V současné době se na internetu pohybují všechny věkové skupiny (od dětí po důchodce). Rozdíl je tedy hlavně v tom, na kterých stránkách se tyto skupiny aktivně zapojují.

Na sociálních sítích stále převládá věková skupina od cca 15–18 let do cca 45–50 let, což je způsobeno tím, že většina sociálních sítí požaduje od uživatelů věk / datum narození kvůli bezpečnosti. Tento bezpečnostní prvek se dá ale snadno obejít uvedením jiného věku / data narození (na sociálních sítích se tedy mohou teoreticky zapojovat i děti nedosahující požadovaného věku).

V některých diskusích (Novinky.cz, Seznam Zprávy) aktivně přispívají všechny věkové skupiny s různým vzděláním, a to jak ženy, tak muži. V těchto případech se setkáváme s porovnáváním minulosti a přítomnosti (popřípadě obav o budoucnost), často mladší a starší generace porovnávají život dříve a nyní – mají pak logicky odlišné názory, protože mladí nezažili to, co staří, a starší generace se zase už nedokáže vcítit do mladší. Najdou se ale i případy, kdy mladí obdivují dřívější dobu a kdy starší přispívající oceňují nové vymoženosti.

K věkově rozdílným skupinám se ve výzkumu zveřejněném v časopise *Slovo a slovesnost* vyjadřují Jana Hoffmannová a Olga Müllerová: „*Převažuje však hodnotící srovnávání minulosti a současnosti. V některých případech vyznívá ve prospěch dneška, zejména při oceňování technického pokroku usnadňujícího život. (...) Přinejmenším stejně často ale srovnávací hodnocení vyznívá ve prospěch dob dávno minulých; zde se nelze ubránit dojmu, že si vypravěči období svého dětství a mládí přikrašlují, idealizují.*“ (Hoffmannová, Müllerová, *Slovo a slovesnost*, ročník 63 (2002), číslo 1, s. 7–8)

U mladých diskutujících se více objevují anglicismy a u starších přispěvatelů germanismy. Podle používání jazykových prostředků, jež mají původ v cizích jazycích, se dá snadno poznat, do které věkové kategorie bude komentující patřit.

7.2. Rozdělení podle pohlaví

Stejně jako se určité věkové skupiny nacházejí na jistých stránkách/diskusích, tak se i ženy a muži v mnoha případech vyskytují na rozdílných internetových fórech/diskusích. U žen převládají příspěvky na internetových poradnách, na nichž řeší témata jim blízká – těhotenství, kojení, porod atd. Muži naopak komentují spíše politiku a články zabývající se sportem a podobnými rubrikami (například AutoMoto, Krimi atd.). U určitých stránek potom dochází k zapojení obou pohlaví (může se jednat o zahraničí, kulturu, ekonomiku, bydlení).

Nelze si nevšimnout, že muži mezi sebou v diskusích udržují kontakt jiným způsobem než ženy. Muži si ve svých komentářích neradí, jen na sebe vzájemně odkazují. Tím, že se většina mužů snaží předávat v diskusích fakta, jsou tyto příspěvky většinou doplněny spojeními: „Je fakt...“ a „Faktem je, že...“.

Typickým znakem příspěvků, které napsaly ženy, je délka. Většina příspěvatelek své komentáře rozepisuje. Tím pádem jsou jejich příspěvky delší než u mužů, kteří se vyjadřují stručněji. Lze si také všimnout, že příspěvky napsané ženami jsou více emočně založené (pokud se jedná o fóra, kde přispívají maminky). Vyskytují se v nich proto nejen zdobnělny, ale i vulgarismy, které se u žen tolik neočekávají (více o vulgarismech v praktické části).

Příklady z internetových poraden (eMimino.cz a Modrý koník):

„Jako matka stojím za velký ho..o.“

„Jsem tady hodně sama s dcerami a někdy mě to tak s..e, jako třeba dnes.“

„Všichni mají plnou hu.u keců (...).“

Muži mnohem intenzivněji kladou otázky. To je možná ovlivněno i typem stránek, ze kterých byly příspěvky čerpány (sportovní rubriky). Tyto otázky by se mohly pracovně nazvat „koučování za klávesnicí“. Je obecně známo, že muži rádi nabízejí své rady a tipy.

Příklady ze sportovních diskusí (Sport.cz):

„Proč to neobjel z druhé strany?“

„Neviděl tam snad protihráče?“

Nejvíce ale pozorovatele diskusí zaujme, v jaké míře používají příspěvatelé ve svých komentářích zdobnělny. Očekávání na začátku této práce bylo, že u mužů

budou převažovat vulgarismy, které se nakonec v příspěvcích tolik neobjevují. To by se dalo vysvětlit tím, že se jedná o stránky, kde se musí uživatelé přihlašovat. Tím pádem nejsou jejich příspěvky anonymní, takže i diskuse je potom většinou vedena slušněji.

Příklady zdobnělin (též ze sportovních rubrik):

„Chudáčkovi zase přivedli obětního beránka.“

„Tenhle moula vůbec neumí bojovat, prohrál by i se stařenkou.“

„No jo, zase mu šlapou cestičku.“

„Soupeř nic moc. Šaškárna.“

7.3. Rozdělení podle vzdělání

Jisté rozdíly v diskusích jsou patrné i podle vzdělání. Tento rozdíl je zřejmý nejen ve vyjadřování uživatelů, ale i v tématech, které se na těchto stránkách rozebírají. Například lidé nechodící do divadla se pravděpodobně nebudou zapojovat do diskusí, jež se zabývají kulturou. Ti, kteří nejsou zblhlí v ekonomice, se nebudou vyjadřovat k ekonomickým tématům. Pokud se přece jenom do diskuse zapojí jedinci bez určitého vzdělání (kteří danému oboru nerozumí), ostatní to rychle zjistí, protože mají mnohem více znalostí v dané oblasti.

V případě, že se diskuse týká oblastí, o něž se zajímají lidé s různými stupni vzdělání, může být atmosféra i nepřátelská. Vzdělanější mohou upozorňovat na nedostatky a chyby, kterých se ostatní dopustili. Ti se potom brání a ve vyhrocených situacích používají vulgarismy. V některých komentářích se také může vyskytnout narážka na „vysokou školu života“. Jde o termín, který uvádějí někteří uživatelé na svých sociálních sítích (dávají tím najevo, že mají mnoho životních zkušeností).

Příspěvky vzdělaných lidí se poznají podle toho, že se v nich objevuje více terminologie a faktů. Odkazují ale i na jiné zdroje a snaží se neopakovat stejné jazykové prostředky (mají bohatší slovní zásobu). Dalším znakem diskusí, kde přispívají osoby s vyšším vzděláním, je absence závažnějších pravopisných chyb.

7.4. Rozdělení podle zájmů

Tyto diskuse spojují uživatele se stejným zájmem – můžou zde přispívat ženy i muži, lidé všech věkových kategorií, s různým vzděláním atd. Důležité je pro ně stejné téma, k němuž se vyjadřují (mohou žádat o radu, doporučovat ostatním diskutujícím, co

si pořídit, co navštívit...). Příkladem může být kultura, o kterou mají zájem nejen studenti, ale i starší ročníky. Dále je zajímavé, že se muži více zapojují do diskusí věnujících se vaření a pečení. Dalo by se očekávat, že se těmto koníčkům budou věnovat především ženy, ale tím, že se do chodu domácnosti dnes mnohem více zapojují i muži, tak je jejich zájem o domácnost stále větší.

Příspěvatelé jsou na těchto stránkách k sobě většinou ohleduplní, ale i zde se najdou výjimky, které kazí atmosféru a ponižují ostatní. Autoři zakládající stránky, diskuse a různé facebookové skupiny, kde se členové věnují určité oblasti – zahradničení, pečení, móda atd., se pokouší o udržování slušné komunikace, ale ne vždy se jim to podaří – zkušenější lidé z oboru mohou opovrhovat novými začínajícími členy, kteří nemají tolik zkušeností, a proto se více ptají i na základní věci. I tady musí občas autor diskuse/stránky zasáhnout a příspěvky smazat (nebo zablokovat nevhodně chovající se členy).

Vzhledem k tomu, že se na internetu aktivně zapojují všechny možné skupiny lidí, tak je pochopitelná určitá rozmanitost v komentářích (jiná slovní zásoba, jiné zkušenosti přispívajících, jiné zájmy). I to vede k nedorozuměním v diskusích.

8. Současný stav zkoumání komunikace na internetu

Komunikace na internetu je nápomocná pro mnoho oborů (nejen pro lingvistiku), proto se o diskuse zajímají i pracovníci z marketingových a obchodních oddělení. Již zmíněné poradny mohou sloužit k usnadnění práce pro nespočet institucí a společností, kterým tato forma komunikace se zákazníky ušetří mnoho času (pojišťovny, banky apod.).

„V současné době (posledních 20 let) můžeme v komunikaci sledovat další změny. Souvisejí s rozvojem techniky a umožňují zcela nový typ komunikace. Především vznikají nové možnosti, jak uplatnit prostědělovací komunikáty i v podobě psané.“ (Junková, 2013, s. 198)

Internetovými diskusemi se zabývá mnoho akademických pracovníků. Elektronickou komunikaci například rozebírala Lucie Jílková v publikaci *Stylistika mluvené a psané češtiny* (v části Každodenní psaná komunikace). Dále stojí za zmínku příspěvky *Specifika komunikace v diskusích na internetu a Reprezentace mluvenosti v nepřipravených psaných textech na internetu* (oboje od doc. Bohumily Junkové).

8.1. K čemu pomáhá zkoumání komunikace na internetu

Tento typ komunikace je v dnešní době tak rozšířený, že si na něj zvykla většina obyvatel, která běžně používá internet. Výhodou této komunikace je možnost rychlé zpětné vazby a přidávání fotografií nebo videí k příspěvkům (s tím se dá setkat především na sociálních sítích, jež mají k přidávání fotografií a videí přizpůsobené prostředí). Také uvolněnost a bezprostřednost na internetu mnoha lidem vyhovuje. Další výhodou může být řešení problémů anonymně – různé poradny, jednoduché spojení s institucemi a společnostmi pomocí chatu na jejich stránkách atd.

Zkoumání této komunikace pak napomáhá již zmíněným institucím a společnostem analyzovat, s čím mají zákazníci nejčastěji problémy nebo jaké služby by bylo třeba vylepšit. Komunikace s lidmi pomáhá také k vytvoření „častých dotazů“, které si mohou zákazníci jednoduše najít v nabídce na webu. Tím ušetří čas obě strany – společnost nemusí odpovídat na stejné dotazy více osobám a lidé řešící problém nemusí osobně na pobočku, aby svůj problém vyřešili.

Zpětná vazba je důležitá i pro autory článků. Přečtení komentářů jim pomůže uvědomit si, které informace by bylo třeba dopsat nebo detailně rozepsat a naopak, které by mohli vynechat, či zkrátit. Množství komentářů také ukazuje, která témata čtenáři preferují.

8.2. Ve kterých oborech se zkoumání diskusí nejčastěji využívá

Některé články mohou být obohaceny o ankety, v nichž čtenáři hlasují. Tyto informace jsou nápomocné pro sociologii, psychologii a další podobné obory často čerpající data z těchto anket – může jít i o spolupráci autora článku a osoby věnující se dané problematice. Například po uveřejnění rozhovoru se mohou pod článkem čtenáři vyjádřit nejen v komentářích, ale i v anketě.

V lékařství a farmacii se v poslední době využívá funkce „konzultovat online“, kdy lékař/ka ordinuje určitou dobu online – může jít o banální problémy, kvůli kterým nechce jet pacient do ordinace. Ve farmacii se využívá podobných služeb – zákazník si například neví rady, co přesně by si měl pořídit (během online nákupu), a tak prodiskutuje svůj problém s odborníkem, který je zrovna online. Tento styl komunikace se začíná používat čím dál více. Mnoho e-shopů se proto rozhodlo zapojit komunikaci a diskuse do svých služeb.

Postupný přesun komunikace na internet napomáhá především obchodníkům a specialistům na marketing. Ti zkoumají diskuse a zpětné vazby, aby vylepšili své nabízené výrobky a služby. Diskuse na jejich stránkách a sociálních sítích jsou pro ně svým způsobem recenzemi. Pomocí nich mohou nabízet i další produkty, kterých by si zákazníci za normálních okolností nevšimli (díky poradnám mohou například nabídnout něco ze svého sortimentu, aniž by potřebovali reklamu).

S přihlédnutím k velkému množství uživatelů na internetu (a stále dalších přibývajících uživatelů) se dá předpokládat, že zájem o zkoumání komunikace a diskusí na internetových stránkách poroste ve všech odvětvích.

9. Statistiky z Jihočeského divadla

9.1. Věk a pohlaví uživatelů na sociálních sítích Jihočeského divadla

Podle očekávání je ve statistikách (Příloha 1 a Příloha 2) nejvíce zastoupeno věkové rozmezí 25–34 let. Nejméně uživatelů se poté nachází ve věkové skupině 65+. Tyto údaje platí pro obě sociální sítě (Facebook a Instagram). Statistiky ukazují, které skupiny chodí do divadla a zároveň sledují dění v divadle i na sociálních sítích. Obecně se na internetu více zapojují lidé ve věku 25–34 let. To vysvětluje, proč má tato skupina nejvíce procent. Poslední dvě skupiny nacházející se ve statistikách (55–64 a 65+) nejsou na internetu tolik aktivní, což může být důvodem, proč mají nejméně procent. Překvapením je skupina 18–24 let, která se na Instagramu umístila na třetím místě a konkuruje tím skupině 35–44. Věková skupina 18–24 se více zapojuje na Instagramu – v posledních letech zde mladí přispívají častěji než na Facebooku, protože se sem přesouvají i jejich vrstevníci. Sociální sítě jsou spíše trendem. Vždy když je nějaká sociální síť „trendy“, tak se na ni začnou přihlašovat především teenageři, aby nezaostávali za ostatními (příkladem je i Twitter a Snapchat). Většina mladých lidí momentálně tráví více volného času na Instagramu, proto sledují Jihočeské divadlo zrovna tam. Umístění nejmladší věkové skupiny může také napomáhat nabídka divadla (sleva pro studenty).

Většina přispěvatelů na sociálních sítích Jihočeského divadla jsou ženy. Na Facebooku mají ženy zastoupení přes 75 % a na Instagramu přes 71 %. Muži se více zapojují do diskusí na účtech, které se věnují jiným tématům (např. sport, politika, zahraničí). Jak už bylo zmíněno u věku, aktivní jsou především uživatelé ve věku 25–34 let. Tento údaj platí i u pohlaví – ženy i muži mají v tomto věkovém rozmezí největší zastoupení ze všech skupin. Muži ve věku 25–34 let sledující Instagram divadla zauímají mírně přes 10 % uživatelů na tomto účtu. O druhé místo se dělí skupiny 18–24 a 35–44. Na Facebooku není u mužů takový rozdíl mezi věkovou skupinou 25–34 a 35–44. Ženy v těchto věkových skupinách (25–34 a 35–44) mají na facebookové stránce v obou případech přes 20 %. Na Instagramu ženy přesáhly 20 % jen ve skupině 25–34.

9.2. Města a státy, z nichž uživatelé pocházejí

Vzhledem k poloze Jihočeského divadla se dá snadno odvodit, odkud budou sledující převážně pocházet. Na prvních třech místech se nachází České Budějovice, Praha a Brno. České Budějovice vedou na Facebooku (35,1 %) i na Instagramu (29,9 %). Praha a Brno mají silné zastoupení díky tomu, že se jedná o dvě největší města v České

republice. Na umístění těchto měst můžou mít vliv např. zájezdy (pořádané cestovními kancelářemi nebo školami) a také novináři a kritici.

Valná většina příspěvateľů pochází z České republiky. Ta s 92,7 % na Facebooku a 86,6 % na Instagramu nemá konkurenci. Jak se dá očekávat, na druhém místě se na Facebooku i na Instagramu umístila Slovenská republika. V žebříčku se vysoko nachází i Německo s Itálií. Tomu pomáhají především oficiální stránky Jihočeského divadla, které se dají přeložit do angličtiny a němčiny. Na některých představeních jsou k dispozici také titulky a například u baletu není potřeba umět česky k tomu, aby si divák představení užil. Dalším důležitým faktem je, že mnoho cizinců z okolních zemí (a nejen z nich) sem jezdí na zájezdy. Jedná se především o inscenace, které se hrají na Otáčivém hledišti v Českém Krumlově, jež je významnou letní scénou Jihočeského divadla.

Praktická část

10. Jazyková rovina lexikální

Používání jazykových prostředků je velmi ovlivněno tím, k čemu dané diskusní fórum slouží – jiného použití jazyka si lze všimnout například na sportovních stránkách a jiného zase na tzv. poradnách. Podstatné je i složení uživatelů, kteří komentují dění v dané diskusi (jejich vzdělání, práce, záliby, pohlaví, věk). Některé jazykové prostředky pak mohou aktivně používat všechny skupiny přispívající do diskusí na internetu. Jedná se o tzv. jádro slovní zásoby (v některých případech označováno jako základní lexikální zásoba/fond). Slovní zásoba se neustále vyvíjí, proto se toto jádro obohacuje o nová slova (nové obory a objevy, vliv jiných jazyků atd.). Změny v jazyce jsou tedy nejvíce patrné ve slovní zásobě.

10.1. Vycpávková slova

S těmi se uživatelé internetu mohou setkat u všech věkových skupin. Vycpávková slova se občas také označují jako slova parazitní. Pokud nejsou tyto výrazy v projevu (mluveném i psaném) použity, nedochází k ovlivnění srozumitelnosti – jsou v textu navíc a mohou na posluchače/čtenáře působit rušivě. Používání velkého množství vycpávkových slov v komentářích souvisí s tím, že komentující píše své příspěvky tak, jak by je řekli ústně. K frekventovaně užívaným vycpávkovým slovům patří: jako (jakoby), vlastně a prostě.

Příklady z diskusí (v drtivé většině z portálu eMimino.cz):

„*Nikam to prostě nevede.*“,

„*Je to vlastně pravda.*“.

U teenagerů převládají tato čtyři vycpávková slova: jakoby, tyjo, furt a úplně.

Příklady z komentářů pod videem na YouTube:

„*Pouštím si to furt dokola.*“,

„*Úplně nejlepší!*“.

V některých případech fungují jako vycpávková slova i vulgarismy. Diskutující používají stejné jazykové prostředky, se kterými by se vyjadřovali před blízkými/kamarády, proto je občas využívají k uvolnění atmosféry. Mezi nejběžněji

se vyskytující vulgarismus používaný jako vycpávkové slovo patří „vole“ (popřípadě „ty vole“).

10.2. Slova citově zbarvená

U těchto slov se běžně rozlišuje, jestli vyjadřují kladný, nebo záporný citový vztah. Podle toho se dělí na slova lichotivá a slova hanlivá. Uživatelé těmito slovy dávají najevo svůj názor. Jejich stanovisko se dá snadno poznat podle toho, v jaké míře používají lichotivá a hanlivá slova ve svém příspěvku. Dalo by se předpokládat, že ženy budou používat spíše zdobnělino, zatímco muži budou využívat spíše slova se záporným citovým vztahem. V některých případech se ale zdobněliny používají k zesměšnění situace/člověka, takže se dají najít komentáře ve sportovních rubrikách, které obsahují velké množství zdobnělin. Autory těchto příspěvků jsou převážně muži, ale mohou zde přispívat i ženy, které se o daný sport / sportovní událost zajímají.

10.2.1. Slova lichotivá (zdobněliny)

Hojně se vyskytují u maminek, které přispívají do internetových poradén. Jedním z důvodů může být nadšení z mateřství – maminky si užívají svou roli a nemají žádné větší potíže se s ní sžít (může se také jednat o zkušené ženy, které podporují ostatní a snaží se jim v těžké chvíli poradit, a proto mohou volit pozitivnější slova, která dokáží přispěvatelky s problémy uklidnit).

Typické zdobněliny používané ženami/maminkami jsou: miminko, dítě, dcerka, vybavička, drobeček, bříško apod.

Podobnou skupinu slov s kladným citovým vztahem tvoří slova dětská. Ta jsou užívána nejen osobami, které jsou s dětmi v kontaktu, ale i samotnými dětmi. Důvodem vyskytování těchto slov může být rozněžnění žen, které tráví celé dny s dětmi doma, proto do svých příspěvků přidávají dětská slova, jež používají k dorozumívání s potomky.

Často používané výrazy jsou např. hajat, papat, spinkat atd.

K lichotivým slovům patří také hypokoristika. Jedná se o slova domácí vyskytující se v rodinném prostředí. Zahrnout sem lze například označení členů rodiny/domácnosti (maminka, tatínek, bratříček, sestřička) nebo domácí podoby vlastních jmen (Maruška, Pepíček, Honzík).

Muži překvapivě také užívají zdobnělidy. Zde však často slouží k již zmíněnému zesměšnění situace. Muži komentující sportovní události se nevyhýbají ani mírnému urážení některých sportovců, kteří nejsou jejich oblíbenci.

Příklady ze sportovních rubrik (Sport.cz a podobné):

„*Chudáčkovi zase přivedli obětního beránka...*“,

„*Šlapou mu cestičku.*“,

„*Prohrál by i se stařenkou!*“.

10.2.2. Slova hanlivá

S těmi se (stejně jako se slovy lichotivými) lze setkat u žen i mužů. Pokud ženy neprožívají určitá období pozitivně, o to více používají vulgarismy a hanlivá slova, kterými se snaží naznačit svoji nespokojenost. Muži užíváním těchto prostředků nepřekvapí – i v realitě většinou komunikují podobným způsobem.

Příklady (u mužů ze stránky Sport.cz, u žen z portálu eMimino.cz):

„*Nechci si do toho nechat kecat.*“ (eMimino.cz),

„*Je to ňouma!*“ (Často používané u sportovních rubrik, ale lze se s podobnými komentáři setkat také u rubrik zabývajících se politikou, zahraničím apod.).

10.3. Používání vulgarismů (sprostých slov) na internetu

V dnešní době se dá s vulgarismy setkat mnohem více než dříve. Zajímavé je, že se sprostá slova, která byla dříve tabu, vyskytovala jen na určitých místech (sportovní události, hospoda). Dnes se vulgarismy nachází všude kolem nás. Používají je bezprostředně nejen muži, ale často i ženy a dívky. V publikaci *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí* se k tomuto tématu lze dočíst následující: „*Na druhé straně se v posledních letech a desetiletích opakovaně konstatuje, že česká společnost zhrubla. Autoři těchto soudů mají na mysli především šíření vulgarismů do situací, v nichž bylo dříve jejich užívání tabuizováno: především do veřejného života, do vyjadřování politiků ve sněmovně, ve sdělovacích prostředcích...*“ (Čmejrková, Hoffmannová, 2011, s. 99).

Ne vždy se sprostá slova využívají k urážení ostatních – cílem uživatele tedy není být nezdvořilý nebo vyvolat konflikt. Často se vulgarismy využívají mechanicky, nezáměrně jako pomůcka při komunikaci. Většina lidí proto například částici „vole“ používá jako vycpávkové slovo. Díky vycpávkovým slovům mají potom

mluvčí/komentující čas si promyslet, co řeknou/napíší dál. Je běžné, že spolu lidé takto mluví doma nebo mezi kamarády a známými, proto jsou na vulgarismy zvyklí a nepřijde jim nevhodné se takto vyjadřovat i na veřejných místech (například v práci, ve škole nebo třeba na internetu). „*Varovné signály českých jazykovědců se týkají i zhrubění rodinné komunikace – výrazů, jež užívají rodiče v hovoru s dětmi a děti je od nich přejímají. Záleží tu samozřejmě na sociálních skupinách, do nichž jednotlivé rodiny patří.*“ (Čmejrková, Hoffmannová, 2011, s. 100)

10.4. Zkracování

Podle hesla v *Novém encyklopedickém slovníku češtiny* se jedná o: „*Způsob tvoření slov, jehož motivem je větší ekonomičnost zkrácené podoby než existujícího nezkráceného pojmenování jednoslovného nebo víceslovného,*“ (Rusínová, 2017).

Zkracování na internetu probíhá především u jmen: Kateřina -> Katka, Taťána -> Táňa apod. Tedy užití odvozenin a kratších variant jmen.

Mnoho slov se zřejmě v komentářích zkracuje i z toho důvodu, že některé stránky mají omezený počet znaků, které může diskutující použít. Pokud se chtějí komentující vejít do limitu, musí se vyjadřovat úsporněji, a některá slova proto zkracovat.

Příklady z poraden (Modrý koník, eMimino a podobné):

„*Koukám na telku.*“ (televizi),

„*Jsem na služebce.*“ (služební cestě),

„*Nejsem fanda...*“ (fanoušek).

Pravidelně se také zkracuje v diskusích na sportovních stránkách. Mezi nejznámější a nejvíce používané zkratky patří: ME (Mistrovství Evropy), MS (Mistrovství světa) a OH (Olympijské hry) – ty se dělí na zimní a letní (ZOH, LOH).

10.5. Odborné výrazy

Mnoho odborných názvů se do obecné slovní zásoby spisovného jazyka dostává prostřednictvím médií a publicistiky. Tyto termíny se proto vyskytují například v odborných článcích především přírodovědného charakteru (fyzika, chemie, zoologie, botanika a další). Dále odborné termíny používají komentující, kteří se zabývají humanitními obory (lingvistika, historie a další). Častý výskyt terminologie je také na internetových poradnách. U těch se s odbornými termíny dá setkat, pokud se zabývají

těmito obory nebo jim podobným odvětvím: medicína, právo, ekonomie, účetnictví. V těchto oborech se běžně používá odborná terminologie, proto odpovídající osoba tyto termíny užívá i ve svých příspěvcích.

Odborné termíny se v dnešní době vyskytují i na sociálních sítích. Jde hlavně o účty, které se zabývají určitým oborem a prostřednictvím sociálních sítí se potom snaží své znalosti předávat zábavnou formou dál (kvízy, zajímavosti, novinky z oboru). Například milovníky českého jazyka a literatury by na sociální síti Instagram zaujal účet Červená propiska. Jde o projekt dvou korektorek, které zábavnou formou šíří své znalosti češtiny a lásku k ní. Dále zde sdílejí tipy na knihy, takže si na své přijdou i ti, kteří preferují literaturu.

Odborné termíny se dají rozdělit na dvě skupiny:

- jednoslovné (fonetika, křemík, zkumavka),
- víceslovné (valenční syntax, oxid uhličitý, srdeční sval).

10.6. Kontaktové prostředky

Kromě nespisovnosti se v diskusích na internetu běžně nachází kontaktové prostředky. Ty používají všichni uživatelé bez ohledu na pohlaví a věk. Vysvětlit se to dá tak, že komentující potřebují upoutat pozornost ostatních účastníků diskuse, ale nejen to: „*Při komunikaci – zvláště, ale nejen přímé – se autor snaží vzbudit a udržet pozornost a zájem adresátů v průběhu komunikace a rovněž naznačit ukončení kontaktu,*“ (Čechová, 2011, s. 395).

Příspěvníci se snaží o udržení kontaktu s ostatními diskutujícími například tím, že je oslovují. Oslovení může být určeno pro někoho konkrétního, od koho chce osoba píšící příspěvek znát názor (může ale i reagovat na předchozí komentář a doptávat se na další informace), nebo může být obecné (neutrální pojmenování v plurálu). U konkrétních oslovení diskutující používají jméno, nebo přezdívku toho, na koho reagují. U kolektivního oslovení se nejčastěji vyskytuje „lidi“ popřípadě „přátele“.

Rozdíl mezi mladší a starší generací je i v oslovování ostatních diskutujících. Mladí lidé se v diskusích běžně oslovují jako „borec“ a „kámo“. Starší generace používá k oslovování ostatních účastníků diskuse buď jméno příspěvatele (pokud se jedná o neanonymní komentáře), nebo se oslovují neutrálně například „příspěvatelko“. Zde je

vidět, že mladší generace si nedělá starosti s formální stránkou příspěvku, který umístí na internet.

Všechny skupiny užívají také sloves a zájmen k udržení kontaktu s ostatními účastníky diskuse. Nejčastějšími kontaktními prostředky, které mají slovesný původ, jsou například tyto: podívat se, rozumět, vědět.

Příklady, jak komentující udržují kontakt v diskusích na stránce Novinky.cz:

„Podívejte se na tenhle odkaz/stránku...“,

„Nevíte někdo...“.

U zájmen se komentující přiklání ke druhým osobám (ty a vy).

Příklady, jak v poradnách diskutující žádají o radu a jak ostatní mohou začít svou odpověď:

„Můžu se tě/vás zeptat...“,

„Nerada bych ti/vám lhala...“.

Zajímavé je, že pokud jsou čtenáři s článkem nespokojeni nebo k němu mají nějaké poznámky (např. jak je článek napsaný, jakému tématu se autor věnuje atd.), neváhají v komentářích oslovit i samotnou autorku / samotného autora textu (*„Vážená pani redaktorko...“* / *„Vážený pane redaktore...“*).

Mnoho komentujících oslovuje ve svých příspěvcích známé osobnosti (politiky, celebrity), i když vědí, že si dotyčná osoba jejich komentář nepřečte. *„Početnou skupinu tvoří oslovení mediálně známých osobností. Místo jména jsou v některých případech oslovováni svou funkcí,“* (Junková, 2010, s. 191).

Nejfrekventovaněji jsou oslovováni politici: *„Pane prezidente/première/poslanče...“*.

Celebrity jsou většinou oslovovány v diskusích, které se nachází u bulvárních článků (například Super.cz a podobné), ale často je komentující oslovují také v komentářích, které zveřejňují na sociální síť daných osobností. Politici mohou být oslovováni u diskusí, jež souvisí se zahraničím, politikou a podobnými rubrikami.

10.7. Prostředky z cizích jazyků

U mladých diskutujících se předpokládá, že budou používat ve větší míře anglické zkratky, na které jsou zvyklí například ze sociálních sítí nebo z her a videí na internetu.

Jako hojně vyskytující se dají označit tyto známé zkratky, které teenageři znají z angličtiny: BTW (By The Way = mimochodem), OMG (Oh My God = ó můj Bože) a LOL (Laughing Out Loud = směji se nahlas).

Dále se v komentářích (především na YouTube) velmi často vyskytují další anglické fráze a slova – *real* (opravdový), *content* (ve významu „obsah“) a *vo co go* (o co jde). Stejně jako v mluveném, tak i psaném jazyce se již nikdo nepozastaví nad slovy *sorry* a *okay* (často zkracováno na *OK* nebo *O.K.*). Zde je patrný vliv angličtiny na mladé lidi, kteří se tento jazyk učí už od základní školy.

Zásadní je zde tedy vliv západní kultury (tedy angličtiny). Marie Čechová zmiňuje: „*S obnoveným příklonem k západní kultuře, se snahou vstoupit do Evropy (viz frázem vstoupit do Evropy, dále otevřít se světu...) vzrůstá vliv především angličtiny u nás (ne tak němčiny nebo francouzštiny). Ten je ostatně už staršího data, v posledních letech pak zesílil, a to i v oblasti frazeologické. Už dříve všeobecně známých spojení, jako fair play (poctivá/čestná hra; poctivě/čestně hrát, jednat), happy end (šťastný konec) apod., se užívá nadále, avšak objevují se i nová, rychle se vžívající spojení...“.* (Čechová, Naše řeč, ročník 76 (1993), číslo 4, s. 182)

Cizí výrazy se mohou ve větší míře vyskytovat u stránek, které jsou zaměřené na vaření (zde mají suroviny a pokrmy původ především z francouzštiny a italštiny), sport (u kterého převládají názvy původně z angličtiny) apod. Například u vaření se používají názvy některých pokrmů a surovin tak, jak znějí v originále. U sportu se jedná především o názvy jednotlivých aktivit a vybavení. V dnešní době dochází i k většímu užívání slov přejatých z angličtiny, která se pojí se žurnalistikou (interview, talk show, newsletter).

Na food blozích a stránkách, které se věnují vaření, stravě, cestování a zážitkům ze zahraničí, se dají najít tato pojmenování surovin a jídel:

- příklady z francouzštiny: sláný koláč – quiche, crème brûlée, čokoládové suflé,
- příklady z italštiny: sýrová pizza, ravioli, lasagne, gnocchi, tiramisú.

Uživatelé češtiny dnes běžně nepřekvapí ani některé názvy a pojmenování, které by se daly považovat za exotické, protože mají původ v jazycích amerických, asijských a afrických. V publikaci *Čeština pro učitele* (Hubáček, 2010, s. 77) jsou ze skupiny exotických slov zmíněna následující: alkohol, káva, čaj, kečup, sója a čokoláda.

Příklady z angličtiny (na stránce Sport.cz a na instagramových/facebookových účtech zabývajících se sportem) jsou: fotbal, kouč, oponent, offside, ragby, basketbal, tenis, umpire, box, gól, skateboard a snowboard.

Zmíněná slova lze snadno rozeznat od těch českých, protože se v nich nacházejí hlásky a písmena, jež se v češtině běžně nevyskytují (například: *g, w, x, f, q, ó* a podobné, kterých si ve výše uvedených příkladech všimne i laik).

11. Jazyková rovina syntaktická

Také syntaktická jazyková rovina se mění podle toho, kde diskuse probíhá. U sportovních rubrik jde poznat, že diskutující hodnotí sportovní události, zápasy nebo výsledky spíše objektivně, protože všichni přispěvatelé zhlédli stejné momenty, o kterých následně společně diskutují – předkládají fakta. Proto často v komentářích sdílejí statistiky z předchozích let, analýzy zápasů a jiné. Je zde patrná snaha zjednodušit větné celky a vyjadřovat se co nejpřesněji. Naopak u poraden jsou názory subjektivní, což je způsobeno tím, že se každý chce podělit o vlastní zkušenost, která je odlišná od zkušeností ostatních. V těchto diskusích, kde si přispěvatelé mezi sebou radí, je citelná rovněž nevědomost všech informací – všechny je má jen člen zakládající diskusi, ostatní si mohou jen domýšlet. To vede k doplňujícím otázkám.

Skoro u všech diskutujících se může pozorovatel setkat se špatnou kompozicí jazykového projevu. Ta je nejvíce vidět u delších příspěvků, kde se komentující snaží o zareagování na více podnětů. V publikaci *Základní mluvnice českého jazyka* se o kompozici projevu Vlastimil Styblík zmiňuje následovně: „*Základní vlastností dobrého projevu je jeho spojitost, soudržnost, daná jednotným tématem a promyšlenou výstavbou, proto si u delšího, složitějšího a závažnějšího projevu připravujeme jeho osnovu, vystihující jeho stavbu.*“ (Styblík, 2007, s. 213)

U psaní komentářů si diskutující samozřejmě neseписují žádnou osnovu, protože reagují okamžitě. Proto jsou některá diskusní fóra pro nově příchozí chaotická a nepřehledná. „*Osnova tedy obráží obsah, stavbu a členitost projevu psaného (v závažných případech i mluveného). V kratším textu jednomu vyčleněnému úseku (= odstavci) odpovídá jedno heslo nebo věta osnovy, v delším textu jeden bod osnovy (heslo, věta) naznačuje obsah dvou i více odstavců,*“ (Styblík, 2007, s. 213).

Nejčastěji přispěvatelé chybují tak, že své dojmy a myšlenky sepíší do jednoho dlouhého souvětí. Ti, kteří si následně tento dlouhý příspěvek čtou, se v textu ztrácí a musí si ho přečíst vícekrát, aby pochopili všechny souvislosti.

11.1. Interpunkce

Pochopení komentáře někdy komplikuje i špatné použití (nebo vynechání) interpunkce, která by měla čtenáři pomoci se v textu zorientovat. Při mluveném projevu dělá mluvčí pauzy a mění intonaci, v psaném projevu se čtenář spoléhá na správný zápis a členění textu.

Chybné používání čárek se vyskytuje především mezi větami v souvětí, což souvisí s již zmíněnými dlouhými texty, jež obsahují více vět. Autoři příspěvků si poté nedávají pozor na vztahy mezi jednotlivými větami. Problematické je v některých případech rozlišení vztahu slučovacího (kopulativního) a odporovacího (adverzativního) – konkrétně v psaní čárek před předložkami „a“ a „nebo“. Zde někteří diskutující nedokáží rozeznat, jestli se věty vylučují, a proto se řídí pravidlem, že před a, i, ani, nebo, či se čárka nepíše. To by platilo jen v případě, kdyby byly věty ve slučovacím poměru. Pokud jsou v jiném poměru než slučovacím, musí se oddělit čárkou.

Nad'a Svozilová k psaní interpunkce dodává: „*Dnes se však běžně chybuje nejen v těchto, nýbrž víceméně ve všech typech kladení čárky. Chybné (ne)užívání interpunkčních čárek je vůbec nejčastější bolestí (neřestí?) současných českých psaných (tištěných) textů.*“ (Svozilová, 2003, s. 83) To je zřejmě způsobeno tím, že někteří komentující mohou být zmateni psaním čárek v jiných jazycích, které ovládají. Tam se často psaní interpunkce řídí jinými pravidly (například v angličtině).

Dále existují případy, kdy je psaní čárek ponecháno na autorovi (nejčastěji psaní čárky mezi jednoslovným pozdravem a oslovením: „*Ahoj(,) Honzo!*“). V tomto případě se diskutující spíše přiklání k vynechání čárky, kterou ale poté nepíší ani za víceslovnými pozdravy, kde by se čárka psát měla. Komentující by se této chybě mohli vyhnout tím, že budou psát čárky za pozdravy jednoslovnými i víceslovnými.

Extrémem je potom nadužívání interpunkce. Někteří jedinci se bojí, že někde zapomenou čárku napsat, a proto se přiklání ke psaní interpunkce i tam, kde není třeba. I to vede k chaosu, který dokáže čtenáři zkomplikovat orientaci v textu.

11.2. Zanedbání dvojí vazby

K zanedbání dvojí vazby dochází z důvodu, že se někteří uživatelé internetu snaží vyjadřovat v diskusích úsporněji (stejně tak jako u již zmíněného zkracování, kdy mohou být diskutující omezeni počtem znaků, které lze v příspěvku použít). Toto nesplnění syntaktických pravidel není poznat, pokud se pády obou závislých členů shodují.

Příklady (Novinky.cz, Seznam Zprávy...):

„*Vážené čtenářky a čtenáři...*“ („*Vážené čtenářky, vážení čtenáři...*“),

„*Museli hýbat, přemísťovat a zkoumat tělo...*“ (*hýbat s tělem – instrumentál, přemísťovat tělo a zkoumat tělo – akuzativ*).

11.3. Neukončené výpovědi

S neukončenou výpovědí se dá setkat především v mluvené řeči. V diskusích se některé části komentářů přerušují záměrně, aby komentující naznačil, že se daná situace dala čekat:

„*Jak se říká...*“,

„*Kdo chce kam...*“,

„*Každý svého štěstí...*“.

Někdy diskutující ukončí svůj příspěvek, aby se vyhnuli vulgarismům. Kdyby větu dokončili, mohlo by se stát, že autor diskuse jejich příspěvek smaže nebo je zablokuje:

„*Stojí to všechno za...*“,

„*Ty jsi ale...*“.

Pokud přispívající nedokončí větu, předpokládá se, že ti, kteří si budou jeho komentář číst, dokončí větu za něj, protože ovládají znalosti jazyka a automaticky doplní nenapsané. V tomto případě je také dobré znát přísloví, rčení nebo pranostiky, aby čtenář příspěvek správně pochopil:

„*Žádný učený...*“,

„*Když ptáčka lapají...*“.

11.4. Nerespektování zásad slovosledu

Na rozdíl od jiných jazyků má čeština slovosled ve větě docela volný (např. podmět nemusí být vždy na prvním místě, není určeno, kde se má nacházet sloveso atd.). I přesto by v písemném, ale i mluveném projevu nemělo čtenáře (posluchače) nic vyrušovat. „Podle zásad aktuálního členění větného se na konec věty klade její jádro, tj. nová nebo nejdůležitější část sdělení,“ (Svozilová, 2003, s. 63). Diskutující občas chtějí dodat nějakou informaci a snaží se ji zakomponovat do svého příspěvku. Tím ale často dochází k porušení slovosledu.

Příklad z publikace *Jak dnes píšeme/mluvíme a jak hřešíme proti dobré češtině* (Svozilová):

„Na vlastní oči jsem viděla umírat velmi těžce raněného vojáka právě Sovětskou armádou.“

12. Spisovnost a nespisovnost

Český jazyk nemá jen jednu podobu, proto se v diskusích setkáváme s kombinováním nespisovných a spisovných prostředků. U starší generace a na formálnějších stránkách převládá používání spisovného jazyka (standardního jazyka / standardu). Najdou se zde diskutující, kteří berou diskusi vážně, proto volí neutrální jazykové prostředky. Dále jsou hojně zastoupeny hovorové prostředky, které diskutující používají i v běžné řeči – komentáře píšou tak, jak by je řekli. Jen zřídka se proto komentující přiklání ke knižním a archaickým výrazům.

12.1. Územní a sociální rozdělení nespisovných prostředků

Nespisovná čeština (někdy také nazývána jako substandard) se dá rozdělit sociálně (slang, profesní mluva, argot) a územně (nářečí a dialekty). Na internetu není územní rozdělení tolik zastoupené, protože tato jazyková vrstva není tak silná jako v jiných jazycích (angličtině, němčině). Jen zřídka se dá setkat s komentářem, ve kterém by byly patrné nářeční prvky. Pokud se s nářečím v diskusích pracuje, jednalo by se o diskusi, kde se probírá téma z určitého regionu (především tedy moravská nářečí, protože nářečí a dialekty jsou zde zachovalejší). Někteří komentující chtějí dát najevo, odkud jsou, proto do svého komentáře zapojují slova známá pro jejich kraj/region (např. známý brněnský výraz šalina = tramvaj).

U mladší generace je vyjadřování volnější. Mladí ve větší míře používají nespisovnost, aby byly jejich komentáře autentičtější (tak jak by je řekli svým vrstevníkům). Proto se na internetových stránkách, kde je více mladých lidí, nachází slang (nespisovné výrazy určité zájmové skupiny – např. teenagerů, studentů apod.).

Příklady (Instagram, Facebook, YouTube):

„*Muset se něco našprtat...*“,

„*Je to pecka/bomba*“.

Profesní mluva by se dala najít především v poradnách nebo v diskusích zabývajících se určitým oborem (stejně jako odborné prostředky vyskytující se například v lékařství, ekonomice, marketingu). Tato mluva se často používá k úspornějšímu vyjadřování (diskutující vědí, co dané výrazy znamenají, proto je nerozepisují, aby ušetřili čas).

Příklady z poraden, které se zabývají lékařstvím (1. příklad) a marketingem (2. příklad) – s těmito konkrétními termíny se dá setkat i na sociálních sítích:

císař = císařský řez;

mailing = posílání informací e-mailem.

Dříve byl argot řečí společensky izolovaných vrstev (vězni, žebráci, prostitutky). Cílem argotu bylo tajné dorozumívání mezi těmito skupinami. Některé argotické výrazy jsou dnes běžně používané, proto tuto funkci argot ztrácí.

Příklady z portálu eMimino.cz a z diskuse na stránce Novinky.cz:

„*Jsem švorc.*“ / „*Nemám prachy.*“ = být bez peněz;

„*Dej si bacha.*“ = dávej si pozor.

13. Prosazování názorů v diskusích (expresivita)

Každý komentující se snaží vyjádřit a prosadit své názory různými způsoby. To je ovlivněno nejen povahou komentujícího, ale také tím, k jakému tématu se vyjadřuje. Velmi zajímavá je například spolupráce mezi maminkami, které přispívají do internetových poraden. Tím se také celkově liší komunikace mezi ženami a muži.

„*Tyto styly si přinášíme už z dětství – z výchovy v rodině, ale zejména ze skupin vrstevníků stejného pohlaví. Podle Tannenové (ale i jiných autorek) jsou chlapecké skupiny větší*

a vztahy v nich jsou založeny na boji o moc, prestiž, na vzájemném soupeření; komunikace na principu „kdo je lepší?“ je sice konfliktní, přitom však vyniká přímostí a otevřeností. Proti tomu dívčí skupiny jsou menší, vyrovnané, založené spíše na vzájemné spolupráci, na smírném, kompromisním řešení konfliktů (...),“ (Hoffmannová, 1997, s. 14).

Tato teorie do společnosti pronikla již v takové míře, že se dá dopředu předpokládat, jak budou komunikovat jednotlivá pohlaví. Jana Hoffmannová ve své publikaci dodává, že „Z vědomí odlišnosti vyjadřování a komunikačního chování vznikly některé, dnes už pevně zakořeněné předsudky: např. o tom, že ženy mluví víc než muži (...).“ (Hoffmannová, 1997, s. 15)

Chování lidí na internetu by se tak dalo rozdělit na dvě velké skupiny – asertivní chování a agresivní chování.

13.1. Asertivní chování

Diskutující, kteří se na internetu chovají asertivně, umí přiznat, že nemají pravdu, něčemu nerozumí a že něco neví. Tito lidé se nebojí použít fakta nebo navrhnout kompromis při řešení problému. Také se ve větší míře doptávají ostatních na detaily, aby měli všechny potřebné informace. Tento styl chování se vyskytuje především v diskusích, kde příspěvatelé žádají o radu. Je běžné, že se v internetových poradnách diskutující svěhují, další členové se potom snaží poradit a přijít s řešením.

Příklady asertivního chování na internetových poradnách (eMimino, Modrý koník):

„Nejsem si tím jistá...“,

„Jak přesně se to stalo?“,

„Možná by ti/vám pomohlo...“.

13.2. Agresivní chování

Tito lidé se nebojí jít do boje a prosazovat svoje názory za jakoukoliv cenu. Na rozdíl od asertivních diskutujících, agresivní komentující nepřijímají názory ostatních. Ve svých komentářích se proto přiklání k vulgarismům, sarkasmu a ironii. Často jsou komentáře těchto příspěvatelů charakteristické odlišnou interpunkcí (ve větší míře se dá v agresivních komentářích setkat s vykřičníky atd.). Některé části komentáře (někdy i celé komentáře) mohou být napsané velkými písmeny. Cílem agresivních příspěvatelů může být i ponižování ostatních diskutujících. V některých případech se

agresivní jedinci také posmívají ostatním za pravopisné chyby. Tato situace nastává, když agresivní komentáře nepomáhají a agresori již nemají argumenty, které by v diskusi použili.

Příklady, jak tento typ chování může vypadat na jakékoliv stránce (poradny, sportovní rubriky, sociální sítě):

„*Nejdřív se nauč používat i/y!*“,

„*Nemůžu brát vážně někoho, kdo neumí pravopis...*“.

14. Nejčastější pravopisné a gramatické chyby na internetu

14.1. Hyperkorektnost

Pro všechny skupiny je společné užívání hyperkorektnosti. Tu ve velké míře používají ženy, muži i mladí. Příspěvatelé se totiž mylně domnívají, že jejich komentáře budou poté působit chytřeji a vznešeněji.

Mezi nejpoužívanější špatné tvary patří *by jsme* (správně „bychom“), *by jste* (namísto „byste“) a *by jsi* (správný tvar je „bys“). „*Zde se jedná spíše o problematiku zápisu slova, tedy pouze o problematiku psané formy jazyka. Působí zde zřejmá analogie s jinými opisnými tvary (préteritem a opisným pasivem)*“, (Chromý, Naše řeč, ročník 90 (2007), číslo 3, s. 128).

14.2. Špatné zápisy číslovek

Naprosto v každé diskusi se dá najít alespoň jedna špatně zapsaná číslovka. Mnoho lidí k číslovkám chybně přidává „koncovky“. Ty není třeba v textu používat, protože si správný tvar uživatelé češtiny při čtení dosadí sami.

Příklady (internetové poradny – eMimino.cz a Modrý koník):

„*Jsem matka 6ti měsíčního dítěte...*“,

„*Je to povolené od 18ti let.*“,

„*Od 10 do 20kg...*“,

„*Po 7mi letech...*“.

14.3. Psaní procent

Nejvíce však dělá lidem problém psaní procent. Někteří si neuvědomují rozdíl mezi: několik procent (př.: Věřím si na 90 %.) vs. několikaprocentní (př.: Použil 5% roztok.).

Příklady (Novinky.cz, Seznam Zprávy):

„Vyjde to na 20% celkového rozpočtu.“,

„Asi tak o 50% lepší...“.

14.4. Používání duálu (skloňování číslovek dva a oba)

Jedná se o zbytky dvojného čísla. Duál chybně používají uživatelé ve všech věkových skupinách, které na internetu přispívají. Kromě již zmíněného skloňování číslovek dva a oba se za problematické dá označit i skloňování párových částí těla.

Chyby, které se v komentářích opakují:

- přidávání „m“ v dativu (př.: ke dvoum) -> správný tvar: „ke dvěma“,
- přidávání „ch“ v lokálu (př. o dvouch) -> správně by mělo být: „o dvou“,
- užívání tvaru „dvěmi“ v instrumentálu -> jediná správná varianta: „dvěma“.

14.5. Zaměňování tvarů mě a mně

Velmi často se v komentářích zaměňují tvary mě a mně. Skloňování zájmena „já“ má jednoduché pravidlo, které ale diskutující neovládají: u genitivu a akuzativu se používá tvar „mě“ (nebo „mne“ bez háčku), u dativu a lokálu je správně tvar „mně“ (v dativu je také přípustná varianta „mi“).

Psaní mě/mně by se také dalo zapamatovat a zjednodušit dosazováním zájmen tebe/tobě. Při dosazení zájmena *tebe* si může uživatel vybrat mezi variantami *mě/mne*. Pokud dosadí zájmeno *tobě*, tak se rozhoduje mezi variantami *mně/mi*.

Příklady špatného skloňování zájmena „já“ (Novinky.cz, Seznam Zprávy):

„Zajímalo by mně...“ (Zajímalo by tebe -> mě),

„Mě třeba stačí vědět...“ (Tobě třeba stačí vědět -> mně).

14.6. Rozdíl mezi ni/ní a ji/jí

Snad každý přispěvatel na internetu alespoň jednou použil tato zájmena. Jen pár jedinců je však používá správně. Krátké varianty (ni a ji) se užívají pouze v akuzativu. U všech ostatních pádů jsou správně dlouhé varianty (ní a jí). Pokud se přispívajícím nechce při psaní komentářů přemýšlet nad pády, tak stačí za tato zájmena dosadit zájmena ukazovací. Zde platí, že když se dosadí zájmena *té* a *tou*, jsou správně dlouhé varianty (ní/jí). Při dosazení zájmena *tu* se poté píše krátké varianty (ni/ji).

Příklady z internetových poraden (eMimino.cz a Modrý koník):

„*Dej na ní, má pravdu.*“ (Dej na tu -> ni),

„*A neviděl jste jí tam někdo?*“ (A neviděl jste tu -> ji).

Oba zmíněné příklady jsou v akuzativu, proto by se v nich měly psát krátké varianty.

14.7. Psaní titulů

Nejen na internetu se vyskytují špatně napsané akademické tituly. Chyby se nachází především v těchto titulech: MUDr.; MDDr.; RNDr. a JUDr. – první tři písmena jsou velká, „r“ je malé. Další tituly, které se často zaměňují, jsou: PhDr./Ph.D. a ThDr./Th.D. Velké doktoráty se oproti malým doktorátům píše se dvěma tečkami a umísťují se za jméno, které je odděleno od titulu čárkou. Osoby s těmito tituly pak oslovujeme „paní doktorko“, nebo „pane doktore“.

Příklady správného zápisu: PhDr. Jan Novák, Ph.D. / ThDr. Jan Novák, Th.D.

14.8. Další chyby, které se vyskytují v diskusích

Vzhledem k rychlosti psaní komentářů se dá očekávat, že diskutující nemají tolik času přemýšlet nad pravopisem a gramatikou. Některé chyby můžou být způsobené zapnutou automatickou opravou, překlepy nebo tím, že komentující přepisuje/upravuje svůj komentář a přehlédne například špatně použitou předložku, špatné skloňování a podobné chyby.

Český pravopis je komplikovaný, proto dokáže potrápiti i rodilé mluvčí. Kromě již zmíněného mě/mně se často chybí v psaní i/y a s/z. V psaní velkých písmen se překvapivě tolik nechybí. To by se dalo vysvětlit tím, že diskutující znají názvy míst

a jména, jež ve svých komentářích zmiňují (někdy může být samotné místo/jméno zmíněno přímo v nadpisu nebo článku).

Určitá část diskutujících se psaní velkých a malých písmen vyhýbá tím, že píše celé své komentáře malými písmeny – pokud je komentář psán na počítači/notebooku. Diskutující se v tomto případě neobtěžují psát na klávesnici komentáře s velkými písmeny, protože by tím ztratili čas. Jde tedy o pohodlnost, ne o neznalost pravidel. Někteří komentující používají k psaní příspěvků mobilní telefon a píší velké jen písmeno na začátku věty, v případě více vět všechna písmena, jimiž věty začínají. Jedná se o funkci, kterou má většina mobilních telefonů (velká písmena se za tečkou a následnou mezerou píší sama).

Tuto část zabývající se nejčastějšími chybami lze shrnout následovně:

„Je třeba připomenout, že pravopisných chyb i stylových nedostatků je na webových stránkách velké množství. Některé z nich lze omluvit časovou tísň, snahou zapojit se do diskuse co nejrychleji (překlepy), většina nedostatků je ale způsobena neznalostí (interpunkce, psaní i/y, chyby ve slovech cizích apod).“ (Junková, 2013, s. 203–204)

Závěr

Hlavním cílem práce byla analýza diskusí na internetu a jazykových prostředků, které jsou v nich používány. Na začátku práce bylo očekávání takové, že se diskuse budou lišit především ve slovní zásobě jednotlivých skupin přispívajících. Dále jsem předpokládala, že budou patrné rozdíly v komentářích podle toho, na jakých stránkách se budou nacházet (diskuse pod články, sociální sítě, internetové poradny atd.) a kdo do nich bude přispívat (ženy/muži, mladí/starší).

Má očekávání se naplnila – při analýze diskusí jsem se přesvědčila, že se slovní zásoba opravdu mění podle toho, na jaké stránce se komentáře vyskytují. Používání jazykových prostředků se také lišilo u starší a mladší generace (mladí ve větší míře používali anglicismy a zkratky, které často používají i jejich vrstevníci). Styl psaní příspěvků se také měnil u běžných komentářů pod články a u diskusí v internetových poradnách (rozdíl byl především v objektivnosti a subjektivnosti přispívajících). Komentující se také vyjadřovali jinak podle toho, zda se jednalo o pozitivní, nebo negativní téma článku. U negativních zpráv se uživatelé přikláněli k vulgarismům, ironii, sarkasmu a celkově agresivnějšímu chování. Slušnější chování a spisovný jazyk jsem pozorovala hlavně u uživatelů, kteří se museli do diskusí přihlašovat – jejich komentáře nebyly anonymní.

Překvapením bylo, že se ženy v některých případech vyjadřovaly mnohem hruběji než muži. Naopak muži velmi často používali zdobněliny (především k zesměšnění ostatních diskutujících). U mladých lidí byla slovní zásoba ovlivněna cizími jazyky – především v používání již zmíněných anglicismů a mezinárodně známých zkratk. Mladí také běžně diskutovali uvolněněji a nadužívali vycpávková slova. Vycpávková slova se ale dala najít i u ostatních diskutujících, což bylo způsobeno tím, že se diskutující vyjadřovali autenticky.

Výběr jazyka diskutujících byl ovlivněn i zájmy – například muži tíhnou ke sportu (spíše analyzují / předávají fakta) a ženy více probírají vztahy ve společnosti. Z toho důvodu se muži aktivně zapojovali v jiných typech diskusí než ženy. K některým článkům/tématům se vyjadřovaly všechny zmíněné skupiny (různého vzdělání, věku). I přes odlišnosti v používání jazykových prostředků, které dělají diskuse jedinečnými a zajímavými, se dal vypořádat „společný jazyk“, díky kterému byli diskutující schopni řešit problémy a vyjadřovat své názory. Některé jazykové prostředky se proto daly

vypozorovat u všech diskutujících. Například většina uživatelů využívala ve svých komentářích hovorové prostředky (lze vysvětlit stíráním rozdílů mezi psanou a mluvenou formou).

Společné pro všechny diskutující byly i vyskytující se chyby ve zveřejněných komentářích. Většina chyb (hlavně překlepů, vynechaných písmen apod.) byla způsobena rychlostí – diskutující se zřejmě snažili o rychlou reakci, proto si po sobě příspěvek nezkontrolovali. Další nejčastější chyby byly ale zapříčiněny neznalostí pravidel českého pravopisu.

Komunikace na internetu by se dala zlepšit tak, že by se přispívající uživatelé snažili o používání neutrálního jazyka. Tím by nedocházelo k tolika vyhroceným situacím, které musí následně řešit autor diskuse/článku smazáním některých komentářů nebo zablokováním nevhodně chovajících se diskutujících. Ke zlepšení úrovně diskusí by také přispělo, kdyby si uživatelé své příspěvky před zveřejněním zkontrolovali a vyhledali si správný zápis jim neznámých slov.

Vzhledem ke stoupající oblibě používání internetu by se dala komunikace a jazykové prostředky zde používané dále analyzovat (například porovnání jazyka autorů článků a jazyka diskutujících). Zajímavé je i pozorování jazykových prostředků, které jsou typické jen pro sociální sítě a mladé lidi.

Seznam použité literatury

ČECHOVÁ, Marie, 2011. *Čeština – řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství. ISBN 978-80-7235-413-9.

ČECHOVÁ, Marie; KRČMOVÁ, Marie a MINÁŘOVÁ, Eva, 2008. *Současná stylistika*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 978-80-7106-961-4.

ČMEJRKOVÁ, Světlá a HOFFMANNOVÁ, Jana, 2011. *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. Lingvistika (Academia). Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1970-7.

HOFFMANNOVÁ, Jana, 1997. *Stylistika a--: současná situace stylistiky*. Jazykové příručky (Trizonia). Praha: Trizonia. ISBN 80-85573-67-9.

HOFFMANNOVÁ, Jana; HOMOLÁČ, Jiří; CHVALOVSKÁ, Eliška; JÍLKOVÁ, Lucie; KADERKA, Petr et al., 2016. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Lingvistika (Academia). Praha: Academia. ISBN 978-80-200-2566-1.

HUBÁČEK, Jaroslav, 2010. *Čeština pro učitele*. Vyd. 4., upr. [i.e. Vyd. 5.]. [Odry]: Vade Mecum Bohemiae. ISBN 978-80-86041-37-7.

JUNKOVÁ, Bohumila, 2010. *Jazyková dynamika současné publicistiky*. Jazykověda (ARSCI). Praha: ARSCI. ISBN 978-80-7420-007-6.

JUNKOVÁ, Bohumila, 2013. *Reprezentace mluvenosti v nepřípravených psaných textech na internetu*. In *Jazyk a diskurz v kultúrnom a politickom kontexte: Sociolinguistica Slovaca 7*. Bratislava: VEDA, Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied. ISBN 978-80-224-1334-3.

MINÁŘOVÁ, Eva, 2011. *Stylistika pro žurnalisty*. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2979-4.

STYBLÍK, Vlastimil, 2007. *Základní mluvnice českého jazyka*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství. ISBN 80-7235-018-8.

SVOZILOVÁ, Nad'a, 2003. *Jak dnes píšeme/mluvíme a jak hřešíme proti dobré češtině: (jazykové sloupky z Literárních novin 1992-99)*. Jinočany: H & H. ISBN 80-86022-64-1.

SYNEK, Miloslav; SEDLÁČKOVÁ, Helena a VÁVROVÁ, Hana, 2007. *Jak psát bakalářské, diplomové, doktorské a jiné písemné práce*. 2., přeprac. vyd. Praha: Oeconomica. ISBN 978-80-245-1212-9.

Časopisy Naše řeč a Slovo a slovesnost:

ČECHOVÁ, Marie: *Kulturní frazeologie v současné komunikaci*. Naše řeč, ročník 76 (1993), číslo 4, s. 179–183.

HOFFMANNOVÁ, Jana a MÜLLEROVÁ, Olga: *Čeština v dialogu věkově rozdílných mluvčích*. Slovo a slovesnost, ročník 63 (2002), číslo 1, s. 1–14.

CHROMÝ, Jan: *Tzv. hyperkorektnost a její vztah ke kodifikaci češtiny*. Naše řeč, ročník 90 (2007), číslo 3, s. 123–131.

Použitá hesla z Nového encyklopedického slovníku češtiny:

KARLÍK, Petr a JANYŠKOVÁ, Ilona, 2017: KONTAMINACE. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online], [cit. 2023-11-19]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/KONTAMINACE>.

KARLÍK, Petr, 2017: ANAKOLUT. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online], [cit. 2023-11-19]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ANAKOLUT>.

KARLÍK, Petr, 2017: APOZIOPEZE. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online], [cit. 2023-11-19]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/APOZIOPEZE>.

KARLÍK, Petr, 2017: ATRAKCE. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online], [cit. 2023-11-19]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ATRAKCE>.

KARLÍK, Petr, 2017: ZEUGMA. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online], [cit. 2023-11-19]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ZEUGMA>.

PANEVOVÁ, Jarmila a GRUET ŠKRABALOVÁ, Hana, 2017: ELIPSA. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online], [cit. 2023-11-19]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ELIPSA>.

RUSÍNOVÁ, Zdenka, 2017: ZKRACOVÁNÍ. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online], [cit. 2023-11-24]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ZKRACOVÁNÍ>.

Seznam příloh

Příloha 1 – Statistiky z Jihočeského divadla (Sledující Facebook stránky)

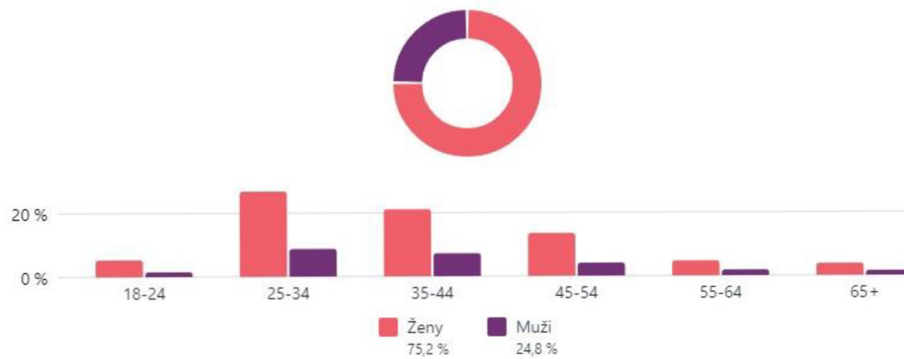
Příloha 2 – Statistiky z Jihočeského divadla (Sledující na Instagramu)

Příloha 1

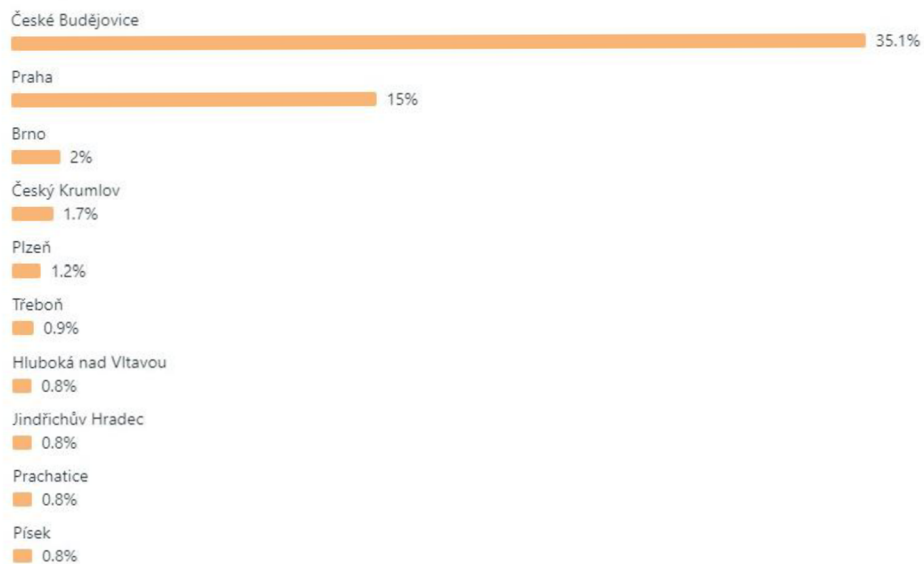
Sledující Facebook stránky ⓘ

8 747

Věk a pohlaví ⓘ

Nejčastější města

Nejčastější země

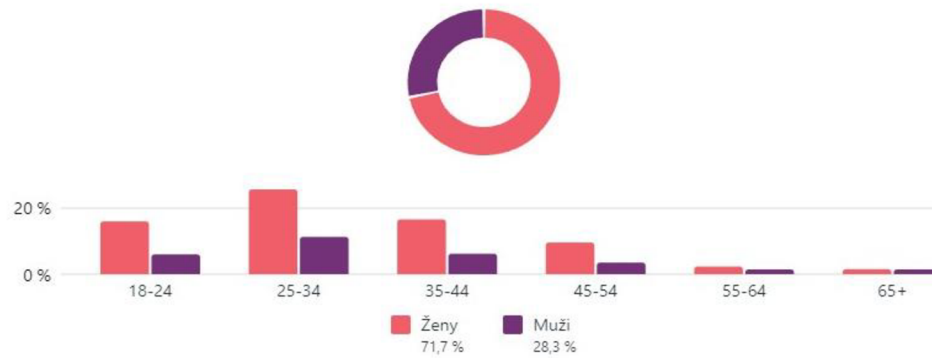

Příloha 2

Sledující na Instagramu ⓘ

3 396

Věk a pohlaví ⓘ

Nejčastější města

Nejčastější země

